

IHMISEN MIELI
2013–2016

SUOMEN AKATEMIAN TUTKIMUSOHJELMA

SUOMEN AKATEMIA

IHMISEN MIELI 2013–2016

IHMISEN MIELI lyhyesti

Suomen Akatemian Ihmisen mieli -tutkimusohjelma tuottaa perustutkimusta ihmisen mielestä ja sen neuuraalisista mekanismeista kulttuurisissa ja yhteiskunnallisissa konteksteissa. Tutkimusta voidaan hyödyntää ajankohtaisten kysymysten ja haasteiden käsittelyssä. Tällaisia ovat esimerkiksi oppiminen, aivojen ja mielen kypsyminen, ikääntyminen, mielen terveys ja sairaus sekä kulttuurien kohtaamiset ja yhteentörmäykset. Tutkimusohjelmaan kuuluu 12 hanketta, joita Suomen Akatemia rahoittaa 10 miljoonalla eurolla vuosina 2013–2016.

Useat tieteen- ja taiteenalat tutkivat ihmisen mieltä eri näkökulmista. Haasteena on näiden näkökulmien saattaminen hedelmälliseen vuorovaikutukseen kokonaisvaltaisemman ja syvemmän kuvan saavuttamiseksi. Mieli voidaan nähdä ryväksinä toimintoja, jotka kehittyvät ja muovautuvat ihmisen ja hänen ympäristönsä välisessä jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Hermojärjestelmä on välttämätön mielen kehitykselle ja toiminnalle, mutta niin on myös ihmisten välinen vuorovaikutus samoin kuin heidän toimintaympäristönsä ja kulttuurikin. Näiden eri välttämättömyyksien ja niiden välisten suhteiden ymmärtämiseksi on tarpeen luoda siltoja mieltä tutkivien tieteenalojen kesken.

Tavoitteet

Ohjelman tavoitteena on koota pirstoutunutta tutkimuskenttää, edistää eri tieteenalojen kohtaamista ja tutkimuksen kansallista ja kansainvälistä verkottumista sekä taata alan edelleen kehittyminen korkealla kansainvälisellä tasolla. Ohjelmalla halutaan

tukea ihmismielen monitieteistä tutkimusta, lisätä tietoa terveen mielen kehityksestä ja muokkautumisesta sekä sairaan mielen tukemisesta ja korjaamisesta. Mielen tutkimuksen avulla voidaan saada myös merkittäviä yhteiskuntaa hyödyttäviä tuloksia ja lisätä ihmisten hyvinvointia ja elämisen laatua. Perustutkimuksen vahvistamisen ohella ohjelma pyrkii vaikuttamaan mm. lasten ja aikuisten opetuskäytäntöihin, sosiaalisten vaikeuksien diagnostiikkaan ja korjaamiseen, muistihäiriöisten vanhusten hoitoon ja psyykkisesti ja neurologisesti sairaiden kuntoutukseen. Mielen sairaudet ja oppimishäiriöt aiheuttavat mittavia yhteiskunnallisia kuluja ja inhimillistä kärsimystä, joita molempia voidaan vähentää. Ohjelman piirissä tehtävä tutkimus vastaa myös elinikäisen oppimisen haasteisiin.

Tutkimusohjelma edistää tutkimushankkeiden kehittymistä ohjelmakokonaisuudeksi aktiivisen tiedonvaihdon ja yhteistyön kautta. Tutkimusohjelman koordinaation tehtävänä on edistää ohjelman tavoitteiden toteutumista yhteistyössä hankkeiden

kanssa. Hankkeiden toivotaan näin vahvistavan toisiaan ja ohjelman synnyttävän uudenlaista monitieteistä tutkimustietoa.

Teema-alueet

Luonnontieteiden vahvan kokeellisen otteen ja eksaktien menetelmien rinnalla kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen vahvuuksia ovat ihmismielelle ominaisten merkityssuhteiden jäsentäminen sekä merkityskontekstien ja -kokonaisuuksien analyysi. Mieli on keskeinen käsite kaikilla kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen alueilla – yleensäkin kaikessa ihmistieteessä. Tutkimusohjelmassa eri kentät hyötyvät toisistaan ja tarjoavat toisilleen välineitä entistä tarkempien tutkimuskysymysten muotoilemiseen. Keskeistä ohjelmassa on pyrkimys yhdistää selittävä ja ymmärtävä tutkimusote, kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus sekä luonnontieteelliset, humanistiset ja yhteiskuntatieteelliset näkökulmat ja metodologiat.

Ohjelman tutkimukselliset teema-alueet ovat:

- 1. Mielen kehitys, kasvu ja oppiminen:** mielen kehityksen biologia ja kehityspsykologia; prenataalikehitys; mieli, geenit ja epigenetiikka; ymmärtäminen; oppiminen sekä sen edellytykset ja esteet; moraalien synty ja kehitys; kasvatustieteet, kriittisyys sekä tiedolliset ja toiminnalliset normit; leikki ja mielikuvitus; emotionit, keho ja mieli; aivojen ja mielen muokkautuminen; rationaalisuuden kehitys.
- 2. Mieli, ilmaisu ja kieli:** mielen, aivojen, kehon ja ympäristön suhteet; mielen, kielen, maailmankuvan ja arvomaailman suhde; ympäristö, muisti ja identiteetti; kielellinen ja ei-kielellinen ajattelu ja kommunikaatio; taiteellinen ilmaisu ja kommunikaatio; monikielisyys; yksilöllinen ja kollektiivinen luovuus; tietoisuus; mielen filosofia ja historia.

- 3. Mieli ja terveys:** terveen mielen kehittymisen puitteet; sairastuneen mielen ymmärtäminen ja tukeminen; ikääntyvä mieli; eri hoitomuotojen vaikutus mieleen; emootioiden rooli mielen kehityksessä ja kuntoutuksessa; räätälöity kuntouttaminen; realiteetin testauskyky ja sen häiriöt; muuntuneet tajunnantilat; riippuvuus; syyntakeellisuus.
- 4. Mieli, kokeminen ja vuorovaikutus:** sosiaalinen käyttäytyminen ja inhimillinen vuorovaikutus; digitaaliset ympäristöt ja mieli; yksilöllinen ja ryhmässä tapahtuva päätöksenteko; tunteiden vaikutus päätöksentekoon; esteettinen ja eettinen kokemus ja vuorovaikutus; manipulaatio; tunteiden jakaminen, kokemus ja säätely; oman mielen hallinta ja säätely; meditatiiviset ja uskonnolliset kokemukset; intersubjektiivisuuden muodot ja niiden kulttuurinen ylläpito; ihmisen ja koneen vuorovaikutus; tuettu kognitio; laajennettu ja sosiaalinen kognitio.

Laajuus

Mielen ymmärtäminen vaatii syvää ja ennakkoluulotonta yhteistyötä humanististen ja yhteiskuntatieteiden sekä luonnontieteiden välillä. Ohjelman tutkimuskysymysten kirjo kattaa kasvatustieteilijät, psykologit, sosiologit, uskontotieteilijät, yhteiskuntatieteilijät, humanistit, aivotutkijat, psykiatrit, filosofit ja aivokuvantajat.

Ohjelmassa tehdään myös kansainvälistä tutkimusyhteistyötä. Suomen Akatemia toteuttaa yhteishankehaut Venäjän humanistisen tiederahaston (RFH) ja Kiinan kansallisen luonnontieteiden rahoituslaitoksen (NSFC) kanssa. Eurooppalaiset yhteistyöverkostot toteutuvat myös ERA-NET Neuron 2013 -haun kautta. Rahoitettavat kansainväliset hankkeet tulevat osaksi tutkimusohjelmaa.

ISBN 978-951-715-840-4

Valokuvat: istockphoto.com, Mika Tirronen, Palva et al., Seitamaa-Hakkarainen et al.

Taitto: Sole Lähti

Unigrafia, Helsinki 2013

IHMISEN MIELI 2013–2016

Rahoitettavat hankkeet

Katsekontakti ja mielten kohtaaminen

Jari Hietanen, Tampereen yliopisto

Mieli ja Toinen

Marja-Liisa Honkasalo, Turun yliopisto

Sosioemotionaalisen hyvinvoinnin ylisukupolvinen periytyminen: kehitysnäkökulma yli elämänkaaren

Liisa Keltikangas-Järvinen, Helsingin yliopisto

Kuulu oppimiskäytäntöjen ja diginatiivien mielen kehityksen välillä

Kirsti Lonka, Helsingin yliopisto

Kasvokkain: Sosiaalisen kanssakäymisen ja läheisten ihmissuhteiden neurokemialliset ja toiminnalliset aivomekanismit

Lauri Nummenmaa, Aalto-yliopisto

Länkade livslopp: Social utveckling i ett dyadiskt perspektiv (Jaetut elämät)

Anna Rotkirch, Väestöliitto

Relationaalinen mieli monitoimijaisen terapiadialogien muutoshetkissä

Jaakko Seikkula, Jyväskylän yliopisto

Puhekommunikaation, käden eleiden ja havainnon väliset yhteydet

Martti Vainio, Helsingin yliopisto

KONSORTIOHANKKEET:

Persoonallisuuden merkitys näkö tiedon tietoisuudessa ja työmuistissa (HCCG)

Matias Palva, Helsingin yliopisto

Satu Palva, Helsingin yliopisto

Juha Silvanto, Aalto-yliopisto

Tietoinen mieli (CONSCIOUS MIND)

Antti Revonsuo, Turun yliopisto

Harry Scheinin, Turun yliopisto

Luova mieli: kehollisuus, käsillä tekeminen ja muotoilu (Handling mind)

Pirita Seitamaa-Hakkarainen, Helsingin yliopisto

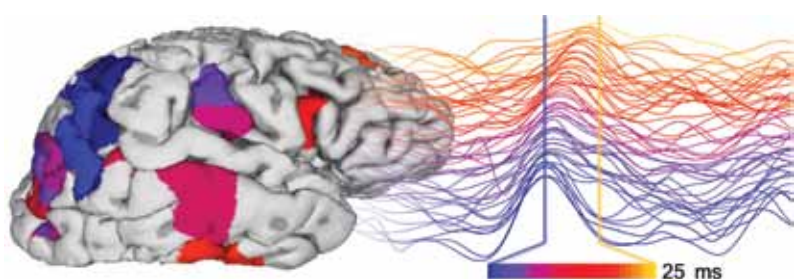
Maarit Mäkelä, Aalto-yliopisto

Mieli, kuva, mielikuva (MIPI)

Janne Seppänen, Tampereen yliopisto

Göte Nyman, Helsingin yliopisto

Kari-Jouko Rähä, Tampereen yliopisto

Magneto- ja elektroenkefalografiadatan lähdemallinnus paljastaa, että lumivyöryn lailla etenevät aktiivisuusaallot ovat keskeinen osa ihmisen spontaania aivotoimintaa (Palva et al., 2013, PNAS).

LISÄTIETOJA OHJELMASTA

SUOMEN AKATEMIA

Mikko Ylikangas, FT
Ohjelmapäällikkö
mikko.ylikangas@aka.fi

Tiina Jokela, FT
Ohjelmapäällikkö
tiina.jokela@aka.fi

Sanna Hytönen
Projektisihteeri
sanna.hytonen@aka.fi

Suomen Akatemia, puh. 029 533 5000

Ohjelman verkkosivut: www.aka.fi/mieli

SUOMEN AKATEMIA

Hakaniemenranta 6 • PL 131, 00531 Helsinki
Puhelin 029 533 5000

www.aka.fi